

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția Strada Buzzești 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL în țară . . . 10 lei în străinătate 12 »
---	---	--

O carte despre Basarabia și împrejurările nouă din Rusia ¹

Acum doi ani, scriind cîteva pagini de informație despre războiul din Extremul Orient și cauzele lui, îmi arătam credința că a venit și pentru noi vremea să cunoaștem potrivit cu firea, nevoile și interesele noastre, lucrurile și prefacerile mari care se petrec pe lume, dezrobindu-ne și astfel de stăpînirea tiranică a străinătății, care ni nimicește sufletul, furișîndu-ne zi de zi elemente, materiale și sufletești, de cucerire. Credința aceasta a putut să pară încă neîndreptățită și pornită dintr'un patriotism, dintr'un naționalism prea îndrăzneț. În adevăr, biata cărticică în care pusesem rodul multor cetiri, nouă și vechi, și o parte din sufletul mieu, pe care nu pot să nu mi-l cobor în tot ce scriu, spun sau fac, biata cărticică n'a fost de loc ținută în samă. Alte scrieri românești despre acele groaznice frămîntări singeroase pe țermul și pe luciul mărilor depărtate n'a avut nici atita noroc, și ele zac în cimitirele librărilor. În schimb, s'a uitat cu patimă lucrări înjghebate în pripă, fără știință și fără simț de răspundere, de cine știe ce scriitor sau gazetaraș din Parisul adorației noastre.

În ultimele timpuri s'a hotărît însă tot mai mult o schimbare în bine. Parcă înțelegem din ce în ce mai deslușit că avem și menirea noastră și tradițiile noastre și puterile noastre, oamenii noștri, pe cari ne deprinsesem a-i prețui puțin numai după ce străinătatea începuse a-i prețui mult. Înțelegem astăzi prețul informației noastre asupra noastră și chiar al informației pe care scriitorii și cugetătorii romîni o pot da cu privire la viața de pe alte tărîmuri, apropiate sau depărtate.

De aceea, cînd am citit într'un ziar bucureștean care nu merita această cinste, într'un biet ziar de speculație puțin citit și lipsit de

¹ Prefață la «Rușii și Romîni» de D. C. Moruzi, București, Minerva, 1906.

orice prestigiu, frumoasele pagine, gândite și simțite, pe care le tipăria cu privire la mișcările din Rusia și la felul cum se cuvine să le judecăm, d. D. C. Moruzi, cunoscut mie prin caldă-și scriere mică despre Basarabia, l-am îndemnat să nu le lase în uitarea ce cuprinde neapărat vechile colecții de ziare și să le adune în volumul care este astăzi în ființă.

Poate că această încercare nouă de a ne lumina *între noi* despre tot ce trebuie să ceară interesul nostru, să aibă mai multă izbîndă decît celelalte.

*

D. Moruzi e un om în vîrstă, cu multe năcazuri și cu puținii prieteni, izolat prin boala și bătrînețele sale de aproape orice înriuriri și sfaturi, așa încît sufletul său se poate întoarce asupra lui însuși, pentru a înțelege mai adînc și a simți mai tare, pentru a găsi cuvinte duioase și a prinde ici și colo cite un mărgăritărel de poezie. Astfel, adunîndu-și puterile, care nu se cheltuiesc în vîlmășagul și zbuiciumul lumii din afară, el a fost în stare a da o carte scriind articole de ziar, pe cînd destui alții dau numai articole de ziar în ceia ce se chiamă că este o carte. University Library Cluj

Dintr'un neam care a dat Domni Moldovei — doi Domni, dintre cari unul, Alexandru-Vodă, vrednic de cele mai mari laude, — d. Moruzi a copilărit în Basarabia, unde a și trăit o bună parte din tinereța sa, pînă după război. Astfel, împrejurările basarabene și chiar viața rusească întregă, în principiile, apucăturile și moravurile ei, îi sînt foarte bine cunoscute. Dacă n'a avut a face cu generația cea mai nouă, tot el o poate înțelege mai bine decît noi, fiindcă știe supt ce înriuriri a fost ea formată și în ce mediu trebuie să trăiască.

Vorbînd numai despre lucruri și oameni a căror cunoștință o are pe deplin, autorul acestui volum — un autor fără nici-o altă pretenție, de alminterea, decît aceia de a spune adevăruri folositoare — nu e, ca ațiția alți bătrîni, un înșiruitor sau mai bine un răspînditor de amintiri, mai mult sau mai puțin bine păstrate. Pe de o parte, e un spirit rînduit, care știe să clădească acolo unde alții ar fi răsturnat numai, claie peste grămadă, piatra, cărămida și lemnăria lor. E unul dintre oamenii cari-și văd subiectul întreg, cari-și pot descoperi cel mai bun punct de vedere al lor față de dînsul și cari știu să-l înfățișeze în categorii firești, cu legătura strînsă. Fiind apoi un suflet simțitor și delicat, cu înțelegere pentru literatură, pentru musică — s'a încercat și în compoziții, în teatru —, el știe, fără să caute și să

potrivească, a nu întuneca priceperea și sinceritatea sa prin greșelile construcției stilistice. De și n'a făcut școală românească, de și are cultura unui autodidact și trebuie să-și caute lămuririle istorice pentru anume capitole, care ar putea să și lipsească, în cite o cărticică rusească a d-lui Zamfir Arbure, d. Moruzi are un scris sigur, limpede, un rost convingător și găsește chiar din cînd în cînd comparația aleasă, adiectivul care scinteie, întorsătura care înduioșează.

*

Cartea sa se desface în două părți.

Cea d'întăiu vorbește despre Rusia de astăzi privită față de revoluția care ardea dăunăzi așa de puternic și care mai pufăie încă printre ruine. D. Moruzi își permite — se vor găsi oameni, fanatici sau de rea credință, cari să-l critice pentru aceasta —, își permite a nu crede în puțința înnoirii unei Rusii unitare prin sfînta constituție saŭ venerabilul parlament. Lui i se pare că nevoi organice despart și vor despărți totdeauna acest ciudat conglomerat uriaș al Împărăției «tuturor Rusiilor» care în cea mai mare parte nu sînt de loc și nu pot fi Rusii, în ființele naționale ce nu se pot sfărîma, nici prin puterea de ieri, nici prin teoria de astăzi. Nici rațiunea pură, nici tirania brutală nu sînt în stare a stînge flacăra, veche și veșnică, a sufletelor atîtor neamuri care nu pot uita. Tot ce se face, de Rusul vechiŭ, răzimat pe stîlpul de aramă al Țarismului, saŭ de Rusul noŭ, care flutură stegulețul reformei liberale saŭ utopiei socialiste, nu poate aduce contopirea sufletelor, menite să trăiască deosebi, ci pregătește mai curînd avîntul biruitor al sufletelor acestora, răsărîrea nouălor ramuri înflorite și roditoare din vechiul trunchiŭ rămas viu în adîncimile sale.

Pentru aceasta, vioriŭ totdeauna — ca un tînăr —, umorist dese ori, chiar spiritual mai mult decît odată, d. Moruzi cercetează deosebitele clase sociale, politice și naționale din Rusia, întruchipînd din fiecare o ființă într'adevăr vie, botezată cu un nume caracteristic.

Urmează, ca parte a doua, acel studiu asupra împrejurărilor vieții românești în Rusia pe care l-am analizat în cartea mea «Neamul românesc în Basarabia».

Și una și alta, cu toate greșelile de istorie și atîtea lipsuri, formează totuși cea mai bună lucrare pe care a dat-o până astăzi un Român despre Împărăția vecină, și mai mult decît o pagină va trăi în literatura noastră chiar.

N. IORGA.

POPULARE SPANIOLE

De fildeș e ghitara
Și murmură sonoră,
Jar cel ce-ți cîntă sara
Supt geamuri te adoră.

De-ar fi să se preschimbe
Săruturile 'n stele,
Eu aș vedea și noaptea
Obrajii dragii mele.

Lanțuri de-argint, și'n casă
Porți cu aur ferecate,
Robului la ce i-s bune
Dacă n'are libertate ?

Jucați, fetițelor, jucați,
Condurii albi pîn' se distramă
Că vezi ca mîni vă măritați
Și nu mai joacă cine-î mamă.

Ochii văduvelor, ochii
Plini is de melancolie,
Ca ferestrele deschise
Pe la casele pustii.

Floarea ruptă din părău
Într'adîns a fost culeasă,
Ca s'arăți că mai frumoașă
S'a făcut la pieptul tău.

D. ANGHEL.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

V I S

*Încunjuțați de negure întinse
Mi-ați apărut viteji pierduți în noapte,
Cu grainul stins, cu dulci și blinde șoaapte,
Bătrîni senini cu plete lungi și ninse.*

*Și vă zăresc cu mîni curate, coapte,
Voinici cu zale și cu săbi 'ncinse
Ce le rotiați în vremurile stinse
Cînd nu scriați în cărți a' voastre fapte.*

*Cucernici stați, c'asa vă era firea
Cu care ni-ați croit pe vremi mărirea
Și ne duceați mereu la biruință.*

*Iar, astăzi, am uitat de vremi trecute
Și veacurile pentru noi sînt mute...
Vom plînge-odată lacrimi de căință!*

LAZĂR ILIESCU.

GHEORGHÎȚĂ

Sus pe podișca acoperită c'o rogojină, între calupuri și botine vechi, moș Ilie și cu Gheorghîță bocăniau îngrămădiți asupra unor cizme scilciate, în lumina gălbuie a lămpii de pe scaunul din mijloc.

La vatră sta cinchită mătușa Anghelina și dregea cu cleștele focul sărac, mormăind hursuză. Limbi roșii se înălțau, o clipă, cuprinzând vreascurile umede și muriau într'un painjiniș albăstriu. Mătușa Anghelina ridică ochii răi :

— Iaca nu arde, vezi că nu arde... Nicî atita lucru nu te pricepi, să cumperi niște lemne ca lumea...

Moșneagul se făcu că n'aude și s'aplecă mai tare de-asupra cizmei. Bătrîna mormăi iar :

— Ia te uită... Ti-ti-ti, mare comedie.

Moș Ilie începu a bate mai tare cuiele de lemn. Mătușa Anghelina tăcu și prinse a scormoni din nou focul adormit și-a sufla închizînd din ochi și tușînd înneacă de fum. După un răstimp, flăcările se înălțară vioaie și vreascurile începură a arde, pocnînd și scăpărînd scînteii.

Mătușa Anghelina se liniști și rămase neclintită în lumina rumenă, cu bărbia răsămată într'o mină, cu ochii țintiți în flăcări.

Focul ardea liniștit, fluturînd umbre și luminî pe părății coșcoviți și pătați de umezeală.

Moș Ilie se cutremura pe scăunașul scund în tactul bătăilor, și capul chel și ochelarii rotunzi luciau lin în lumina săracă a lămpii.

Mătușa Anghelina se întinse și, luînd de pe laiță o garafă, o ridică și o privi în zarea focului, apoi, așezînd-o la loc, începu a se văita, legănîndu-se :

— Of-of-of, iar m'a apucat vătămătura... Valeu... Valeu...

Moș Ilie ridică capul chel :

— Bea un păhar de rachiū, Anghelino, și te culcă...

— Valeu, valeu... De unde să bea, păcatele mele, de unde să bea... Mai este, parcă, ceva la casa asta... Valeu vătămătura...

— Să trimet pe Gheorghîță, Anghelino, să-ți iea... Gheorghîță, iea garafa de colo și, na, du-te fuga și adă o litră de rachiū... — Ucenicul așeză cizma pe scaun, lîngă lampă, își îndesă căciula brumărie peste urechi și, luînd sticla, ieși. Moș Ilie începu iar a bocăni, cutremurîndu-se. Mătușa Anghelina se văita acum cu glas scăzut. Și-afară, în noapte, vîntul țipa cu glasuri omenești, izbind cu zăpadă în gea-

mul cîrpit c'o bucată de gazetă. După un răstimp, s'auziră, în șăliță, tropăituri, ușa se deschise și Gheorghită întră c'o undă de frig, împetrișat de omăt; dădu sticla bătrînei, își așeză cușma pe laiță și, încălzindu-și minile la vatră, se sui pe podișcă și s'apucă de lucru. Mătușa Anghelina, după ce dădu peste cap un păhăruț, rosti moale :

— Parcă mi-a luat cu mîna durerea... — Și rămase un răstimp neclintită, pe scăunaș, cu ochii la flăcări, ascultînd, parcă, vivornița de afară; — apoi se întoarse către moșneag :

— Da' tot n'ai sfîrșit, frate; of că ticăit mai ești : cioc, cioc-cioc... toată ziua, și cînd colo nici o brînză...

Moș Ilie tăcu, și mătușa Anghelina vorbi iar, ridicînd supărată glasul :

— Batîr ai să mîntuiești în a'sară ? Că, uite, nu mai avem nici-un lemn.

— Nu mă culc până n'oiu mîntui, răspunse blajin moș Ilie, rîdînd, o clipă, ochii.

— Tot ar fi cum ar fi, dac'ai avea un băiet vrednic, da' adormitul ista, nu vezi, nici nu poate să ție sula'n mină... Ia te uită la el : acuși adoarme, duglișul...

Mătușa Anghelina mai drese focul, mai bodogăni și se sui pe cuptor.

Vîntul trecea pe la geamuri cu vuiete de valuri, cu țipete lungi de durere.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mătușa Anghelina adormi îndată, ghemuită supt cațaveică, și începu a horăi.

Într'un tîrziu, focul se stînsese și frigul creștea, înghețînd pereții umezi.

Moș Ilie și cu Gheorghită lucrau tăcuți și osteniți în lumina gălbuie a lămpii.

Din cînd în cînd, Gheorghită lăsa sula și ciocanul și-și sufla în minile înnegrite.

Cîte odată, afară vîntul contenia, și se făceau tăceri mari în care se auzia, prin horn, undeva departe, lătrînd un cîne.

Mătușa Anghelina tușia și se cioșmolia între bulendre. Apoi, un răstimp lung, în odăița scundă, se auzia numai bocănitul fără de răsunet al ciocanelor.

Moș Ilie simția cum intră frigul aspru al nopții pe supt ușa crăpată și astupată cu cirpe, înghețîndu-i picioarele bătrîne. Și se gîndia amărit că nu mai are lemne, că nu mai are nici-un gologan și crișmarul nu vrea să-i dea un lemn pe datorie... Apoi se gîndi că trebuie numai decît să gătească cizmele în noaptea asta, ca să se ducă mine dimineața la piață,—poate o da Dumnezeu, și le-o vinde... Și începu a bate mai răpede cuiele de lemn tremurîndu-și umbra uriașă pe păretele pătat de umezeală.

... Dac'ar lua măcar opt franci de parale pe ele tot ar fi bine; și-ar plăti datoriile: 2 franci la lemne, 1.50 la pine, și i-ar rămînea și pentru casă.

Într'un tirziu, departe, veni o trîmbițare slabă de cocoș, ca prin vis auzită. Gheorghită prinsese a moțai. Moș Ilie așeză cizma pe scaunul din mijloc și-și îndreptă spatele amorțite, intinzînd -se cu brațele ridicate spre podul înnegrit.

«Ei, hai de-acuma la culcare, Gheorghită... Da' frigu-i, parcă nici n'a fost foc aici...»

Și bătrînul se coborî încet, și, adus de spate, începu a sufla în minile strînse găvan.

Gheorghită lăsă cizma pe podișcă și căscă frecîndu-și ochii somnoroși cu pumnii.

În tăcerea mare, moș Ilie începu a se închina cu fața spre icoana afumată a Sfintului Neculai: sta cu minile împreunate la mijlocul trupului, cu capul înclinat pe un umăr și cu ochii ridicați spre sfîntul șters, cu barba albă, și se ruga în șoapte. Apoi făcu rar trei cruci mari, îndoindu-se de mijloc, și, lăsîndu-și papucii la marginea patului, se sui pe cuptor, și după un răstimp începu a horăi.

Gheorghită păși în virful picioarelor și luă de pe prichiciul hornului un șipușor cu cerneală, de gîtul căruia era legat c'o sfoară un condei, și, scoțînd din sîn o carte poștală, se așeză la un colț al mesei de lingă divan.

Gheorghită viri încet condeiul în sticlută și, scoțîndu-l, se uită, mai întîiu, cu băgare de seamă la peniță, apoi îl rotește de cîteva ori în aier, pe de-asupra cărții poștale, și începe a trage slove groase. În liniștea adîncă a odăiței se auzia numai scîrțitul aspru al peniței și răsufierea regulată a bătrînilor. Gheorghită scria încet, cu fața apropiată de carta poștală, cu capul înclinat pe umărul sting. Și, cînd se opri, prinse a ceti în șoapte:

«Dragă tătucă și mămucă, mai înainte de toate doresc ca mica mea epistolă să vă găsească în momentele cele mai fericite ale vieții d-voastră...»

Și apoi rămase așa, neclintit, cu ochii la literele umede, ne mai știind ce să scrie.

Simți în piept o undă fierbinte, și icoane dragi începeau a-i zîmbi ca printr'o ceață luminoasă. Ar fi vrut să scrie că aici, la moș Ilie, îi e rău tare; moș Ilie, săracul, e om bun, dar mătușa Anghelina e grozav de rea, îl bate, — chiar și azi dimineață l-a bătut degeaba. Și Gheorghită simți ceva rece strîngîndu-i inima, apoi deodată ca

un gol mare în suflet, și, ducînd mîinile înnegrite la ochi, începu a plînge încetîșor.

După ce se mai linișți, își șterse c'o mîinecă ochii înnegriți și vru să scrie; dar nu știa cum să spuie ce simte. Vroiește să scrie că el nu mai poate să steie la moș Ilie, că se cere să vie acasă, că-i este dor tare de ei. Și-o icoană luminoasă i se lămurește din ceață și-i zîmbește cu dragoste din depărtări. Vede odăița lor cu păreții albi ca laptele, cu lumina ei prietenoasă și focul vesel din vatra curată. Îl vede pe *tătuca*, în rumeneala focului, cu Ionică pe genunchi, pu-făind pe gînduri din lulea. O vede pe bunița Casandra stînd în fundul patului și înșirînd pe poclada vristată niște cărți vechi, și maică-sa ascultînd-o gînditoare, c'o mîină la gură, în lumina lină a lămpii din părete:

— Vezi, ești cu inima pentru un interes, murmură bunița, arătînd cu mîina cărțile; ai să ai o bucurie mare... Uite, cazî într'o adunare...»

Și «bunița» se oprește c'o carte la gură, încruntă sprincenele negre și cercetează cărțile cu ochii ei albaștri șterși, ca niște flori de cicoare bătute de brumă. O clipă, se aude numai ronțăitul domol al lui Balan din grajdul de după casă. Bunița pune un deget pe-o carte:

— Vezi, vestea ai s'o primești de la cineva de carô, și vestea este în drumuri...

În liniștea de biserică, bunița Casandra șoptește parc'o rugăciune. Garofa roșie din ferestruie umple încăperea cu mireazma ei de cuișoare. Focul rumenește chipurile din fața vetrei, flutură pe păreții albi aripî mari de lumină, dezvălînd din umbră hamurile vechi ale lui Balan și scinteind pe niturile albe.

Ionică ridică ochișorii lucitori:

— Tătucă, tătucă, dă-mi și mie să fac puf-puf...

— Nu se poate: îți taie popa limba!

— Da' ție de ce nu-ți taie popa limba?

— Fiindcă eă is mare, nu-s ca tine.

— Da', cînd oiă fi și eă mare, am să fac și eă puf-puf, așa-i?

— Cînd îi fi flăcău mare, da...

Și, în liniștea care se întinde, glasul buniței șoptește încet:

— Uite, picî la vreme de sară, într'o adunare, unde te așteaptă o femeie de pică... Și femeia aceia ți se dă plecată cu inima și cu gîndul...

...Gheorghîță muiè condeiu în șipușor, il roti iarăși pe de-asupra cărții poștale, și începu a trage slove groase în scîrțitul aspru al peniței. Apoi, cînd sfiși, ceti iar în șoptă:

«Mi-î dor, mi-î tare dor de voi, dragă tătucă și mămucă, — și de Ionică și de bunița Casandra și de săracul Balan mi-î dor. Vă sărut minile.

Al d-voastră fiu supus:
Gheorghită.

O învăluire de vînt se izbi în ușă. Pe cuptor, moș Ilie tuși și se întoarse cu fața la perete. Gheorghită scrisese adresa și, uscînd-o la lampă, învăli cartea poștală într'o basmă, și-o viri în sîn.

Apoi se închină cu fața spre icoană și, stingînd lumina, se ghemui supt un lăicer, între calupuri.

Crîmpeie de gînduri i se aprînd și i se stîng, ca într'o ceață: Ionică... Bunița Casandra... Ca printr'o negură luminoasă, îl privește, o clipă, Balan, cu ochii lui negri și triști, și dispăre... Pe frunte-î trece-o mîngiere, și un glas blajin prinde a-î picura molcom în auz:

— A fost odată un împărat...

Și Gheorghită adoarme fericit, în odăița albă ca laptele, în mirosul garofii din fereastră, cu capul în poala bunicăi.

N. N. BELDICEANU.

BCU Cluj - Central University Library Cluj

CUGETĂRI

Cînd afli piatra în ogor, nu căuta s'o sfărîmi; nici praful ei nu-î bun de nimic

*

De multe ori taina cea mai mare nu umblă în mantie neagră.

*

Dacă vei și muri pentru altul, el va crede totdeauna că i se cuvine cel puțin atîta.

*

Toate lămuririle religioase asupra morții sînt numai cîteva flori zvîrlite pe largă apă neagră.

*

Sînt oameni pe cari-î supără în discuție adevărul indiscutabil; ei samănă cu aceia cari ar țipa împotriva luminii crude care-î împiedecă să se bată cap în cap.

*

Li-î greu oamenilor să înceapă o discuție, c'apoi dracul știe s'o ducă până la sfîrșitul veacurilor.

*

În iadul de pe lumea aceasta fiecare arde la focul păcatelor sale, de și unii simt mai curînd, alții mai tîrziu.

SINGURĂTATE

Se stinge 'n zare focul adîncului de stele
 Și sunetul talangei se pierde 'n fund de văi.
 Peste 'mpietrirea mută a gîndurilor mele
 Să mai cerșesc lumina din ochii dulci ai tăi ?

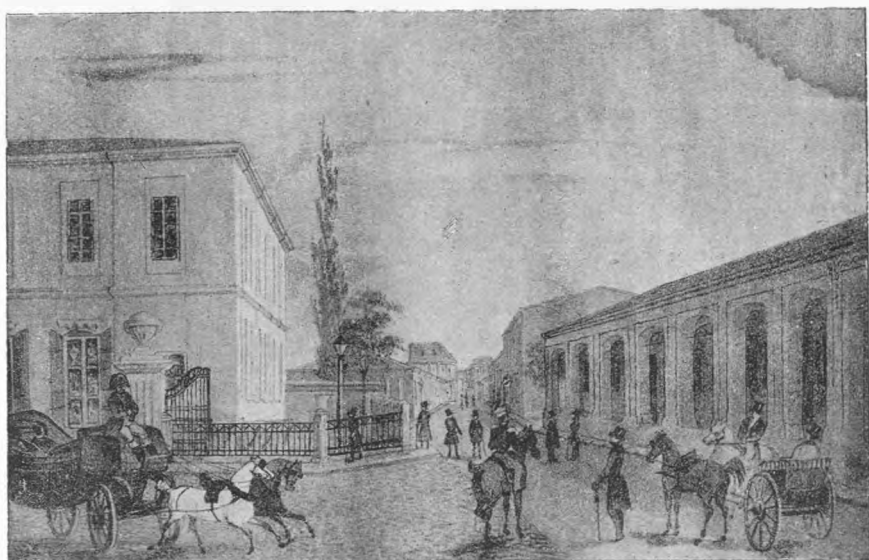
Din umbră răsărit-am cu setea de lumină,
 Cu dorul de viață în inima-mi străină,
 Cu strigătul războinic pornit din al meu piept,
 Și tu m'ai pus în zare privirea să-mi îndrept,
 Și scut mi-ai dat iubirea și purpurul veșmînt
 Și arma biruinții în gingașul mieu cînt,
 Pe fruntea mea cunună de laur verde-ai pus;
 M'ai sărutat pe frunte o clipă — și te-ai dus.
 Și, de-am rămas pe ceru-mi rătăcitoare stea,
 M'a luminat cu focu-î aprins iubirea mea,
 Iubirea mea păgînă și totuși prea-curată,
 Izvorul mieu de viață. Fii binecuvîntată !

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Duios răsună codrul în freamătu-î de sară,
 Visează lunca fluturi și cîntec de vâlcea,
 Doinesc pe plaiuri ulmii și plopi cu frunza rară—
 Cum se cufund'n noaptea copilăria mea!...

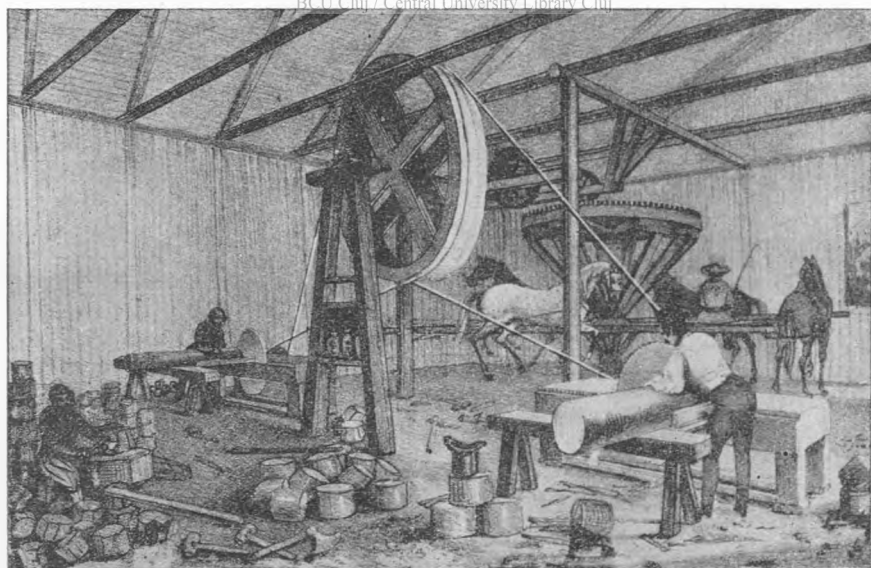
În încîlcirea vremii mă caut azi pe mine
 Stăruitor în dorul și visul mieu de bine;
 Din depărtarea lină a dulcilor povești,
 Copil cu ochi albaștri, te caut, unde ești ?
 Pierdutu-s'au în noapte atîtea gînduri rele...
 Tu pus-ai curăția în cîntecele mele,
 Și armonia sfîntă a cliplului tău viu
 Ai pus-o 'n smalt de soare în versul care-l scriu.
 Și-atita 'nseninare din ochii tăi cuminți
 E'n mintea mea cuprinsă de tîmplele fierbinți,
 Iar patimile oarbe pierdutu-s'au pe dată:
 Mă sint mai bun, mai sincer. Fii binecuvîntată !

Departe 'n văi rămas-a comoara tinereții
 Învăluită 'n rostul bătrînelor povești.
 Tu mi-ai deschis cărarea spre dragostea vieții,
 Și-atîțîmî ești de dragă... Si ce departe-mi ești !

Strada Mare din Iași (din Calendarul pe 1845 al lui M. Kogălniceanu).

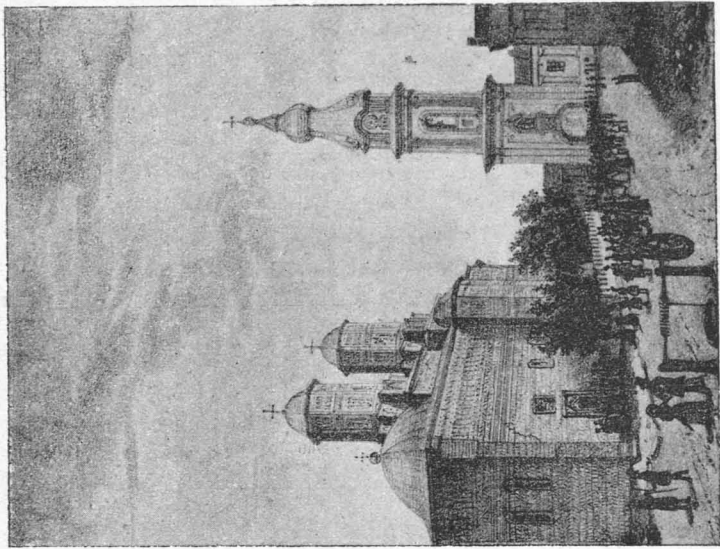
BCU Cluj / Central University Library Cluj

Fabrica de pavagiū ieșanū din anii 1840 (din același Calendar).

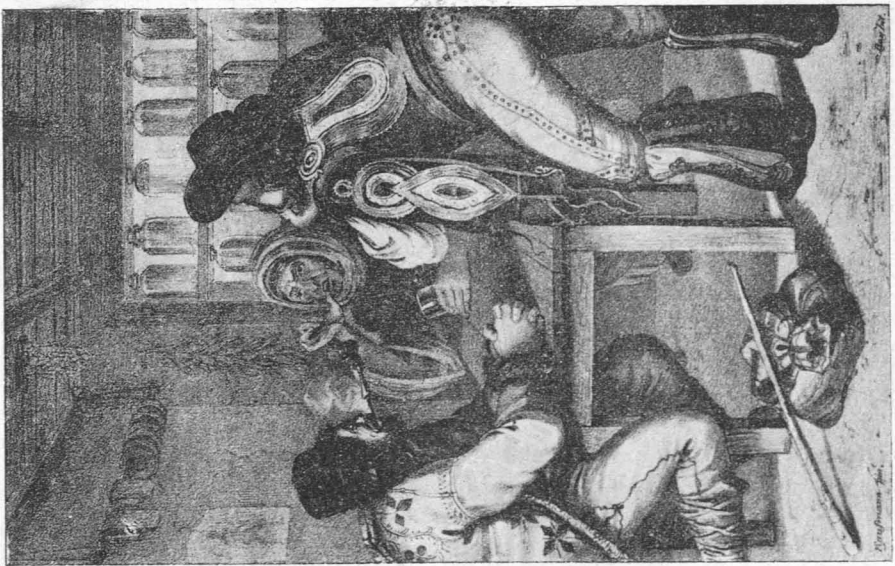
BCU Cluj / Central University Library Cluj

Biserica Trei Ierarhi din Iași (cu vechiul turn de la poartă)
(din același Calendar).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O cîbrînă moldovenească (din același Calendar).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Dar nu te mai întoarce cu 'ntinerirea firii,
 Căci mă cufundă 'n noapte fantoma jericirii,
 Mă nebunește focul aprinsului cuvînt,
 Și-atîta dulce vrajă, n'am liră să o cînt,
 Atîta poezie plutește 'n calea ta:
 Tu cîntă și visează, dar nu mă căuta,
 Căci, de mă simt de astăzi prin tine renăscut,
 Mi-î frică de lumina cerescului tău scut.
 De pe întinsu-mi rece să te ador așa,
 Nebun privind departe spre-o luminoasă stea,
 Pe care în amurguri cu-atîta dor o cată...
 Rămîi pe ceru-ți dulce. Fii binecuvîntată!*

I. U. SORICU.

ALIMAN VOINICUL

— POVESTE —

(Sfîrșit)!

Mocanul se înduplecă și, după ce-și luă tăgîrțele, cîinii se apucară de spintecară măgarul, îl dădură mai la dos, pe urmă unul din ei se vîri în coșul măgarului, și stătu la pîndă.

Nu peste multă vreme, pajura dădu vre-o două-trei rotocoale, apoi se lăsă pe hoit și începu să-l rupă cu pliscul. Cinele d'innăuntru atîta aștepta și... haț! Prinse pajura de picior. Pajura dă încolo, dă încoace, smîncia ea și nu prea smîncia, că o durea piciorul; că chiu, că vai, dar pace bună să mai scape...

Tot zbătîndu-se, pajura zise:

— Cine mă ține oare de picior și nu mă lasă să zbor în treaba mea?

— Cel ce a omorît măgarul, dragă pajură; și, dacă ții la viață și nu ai poftă să tragă alții din tine, cum tragi tu din hoitul ista, apoi să te duci să-mi aduci apă vie și apă moartă, de unde se lovesc munții în capete!

Pajura, văzînd cu cine are a face și că nu-î alt chip de scăpare, căzu la tocmeală, și se învoi. Cîinii îi legară un șip de un picior și altul de cellalt picior, iar paserea zbură în adîncimile cerului și se pierdu, că cine știe încotro apucase ea, să îndeplinească această grea însărcinare pe care și-o luase asupră-și, de voie, de nevoie.

Cum văzură pajura plecată, cîinii vrăvuiră împrejurimile acelea, dădură ocol pe la alte stîne și curți boierești, și se întoarseră cu trei măgari. Înapoiară mocanului măgarul, și altul pe de-asupra, iar pe unul îl ținură pentru bița pajură, căci știa ei că are să vie mîntuită de viață.

Stătură ei de așteptară o bună bucată de vreme; numai ce sosi și pajura bearcă, că se lovise stîncile tocmai cînd să scape ea, și, dacă nu grăbia zborul, acolo îi puteziau osicioarele.

Cîniî luară șipurile, iar pajurei îi dădură drept mîncare măgarul rămas, dar ea căzu de atita oboseală: îi era silă și de trupul ei, sāraca. Pe urmă îl stropiră pe Aliman Voinicul, întăiū cu apă moartă, după aceea cu apă vie, că el se deșteptă și văzu mîncarea lingă el neincepută și nu-și dădu socoteala de somnul lui, că zise:

— Ce dracu' am făcut eū de dormiū așă mult?

Iar Greul Pămîntului îi răspunse:

— Eheî, stăpîne! Te odihniai d-ta mult și bine, dacă nu eram noi pe aici să te trezim; că somnul care l-ai avut, n'a fost de la Dumnezeuū, ci de la o mină rea și dușmănoasă!

Aliman Voinicul nu mai zise nimic, se sculă încetișor, iar cîniî îi povestiră toată pătania, și el plecă voios în spre casă, că avea apă vie și apă moartă pentru care plecase pe pustiuri.

Cum ajunse la Curtea împărătească, dădu sticlele lui tătine-său de se spălă la ochi, că pe dată îi veniră vederile și i se făcură ochii curați ca a unui copil de șapte ani.

— Văi, dragul tatei, nu mă pricep cum să-ți mulțămesc, că vorba mea îi prea slabă să arate bunătatea ce mi-ai făcut; iar, de dăruit, nu mai am ce să-ți dăruiesc, că ce avuū aicea pe pămînt mai drag și mai scump: fata și împărăția, și le-am fost dat ție!

— Ci lasă, tată socrule, nu mă mai slăvi atita, zise Aliman, că am făcut și eū ce am putut; nu era să te văd bijbîind în toate părțile, iar eū să șed cu minile în sîn, să mă uit la d-ta!

Iar despre întîmplarea cea nenorocită care era să-i scurteze zilele, el nu aminti nimănuî nici-o iotă.

* * *

Așa că erau orînduite lucrurile ca și mai înainte, numai soră-sei nu-i veni la socoteală cînd auzi că fratele ei s'a întors sănătos tun și cu izbînda de partea lui; vezi că se știa cu musca pe căciulă și sta cu frica 'n sîn de minunea lui Dumnezeuū care a fost la mijloc, că nu l-a răpus otrava ei.

El, dacă se mai odihni cîteva zile de oboseala drumului ce-l făcuse, prinse din nou a se duce la vînătoare cum era treaba lui, că el știa una și bună: omul e făcut să umble, iar pasărea să zboare.

Trecuse vre-o cîteva luni de cînd se întorsese din calea cea depărtată. Într'o sară, pe cînd intra pe poartă venind de la vînătoare, socru-său îi zise:

— Alei, fătul meū, că eū am uitat să te înștiințez că în pădurea cea de mesteacănî să nu care cumva să-ți calce piciorul, că locuiesc acolo douăzeci și patru de zmei, și te-or da gata spurțații!

Lui Aliman Voinicul, alt îndemn nu-i trebuia. Cînd se sculă a doua zi dimineață, încălecă calul și porni întins spre acea pădure de mesteacănî;

căci îl scurma la inimă să şadă în loc, să clocească ca o babă, cînd pe dînsul îl desfăta codrul şi vitejiile.

Iar, cînd păşi în rediul cel stufos, rupse o frunză şi începu să doinească, de clocotia pădurea aceia în depărtare; şi așa se ducea cîntînd spre palatul zmeilor. Zmeii auziră cît de duios răsuna cîntecul, şi unul dintr'înşii grăi către fraţii lui:

— Măi fraţilor! Acesta ori îi prea prost, ori n'are seamăn de viteaz, că vine el așa cîntînd la moarte, parc'ar veni la nuntă!

Da', un zmeu mai bătrîn zise de colo:

— Măi băieți! Această nu-î cîntare de om prost, că prea sună minunat frunza în gura lui şi, cum o întoarce el voiniceşte, te seacă la inimă!

În vremea asta, Aliman Voinicul se apropia doinind de curtea zmeilor, iar zmeii stăteau în ceardac la două rînduri. Şi se sfătuiră zmeii între dînşii:

— Să-l lăsăm să se apropie bine, iar apoi s'a pleca unul din noi, l-a inhăța de ceafă, să-l ridice sus, ca să-l vedem la ochi pe cîntăreț; doar versul i l-am auzit!

Vai, vouă zmeilor, vi s'a şters ziua de mine şi voi ce secături puneți la cale; parc'ați apuca un pui de găină să vă uitați în fața lui!

Acuma zmeii începuseră să se îndese unul pe altul, cine va apuca pe Aliman să-l urce sus: «Apucă-l tu, ba apucă-l tu!», că el ajunsese aproape de tot şi tot cîntînd. Ci taci odată, măi omule, că uite douăzeci şi patru de zmei sfătuiesc cu ce moarte să te omoare, şi tu nu mai isprăvești cîntările!

Zmeii o sfecliseră, că nu mirosiaū a bine, şi de aceia şedeau acolo parcă erau bătuți în cuie, de nu se mişca nici-unul. Iar, dacă văzu Aliman Voinicul că zmeii se lasă pe-o ureche, făcu el bunătate de se sui la dînşii, şi mi-î luă cîte pe unul de-î ciopîrți, bucăți, bucățele! Iar cel din urmă un zmeu mai tînăr, căzu în genunche, şi se rugă de iertare.

Aliman îi zise:

— Milă mi-î de tine, măi cine de zmeu, dar de mine mi se rupe inima; ci să-mi spuî care vă sînt bogățiile şi unde le păstrați! — Că, să vedeți, oameni buni, zmeii aceştia erau hrăpareți, de luaū avutul locuitorilor de prin ținuturile acelea şi-l ascundeau în codru, iar apoi dă-li de urmă dacă poți.

Zmeul se cam codia, unde-î era tîngă după atîtea avuți, că-l întărită pe Aliman Voinicul, de făcu supărat:

— Măi băiete, ian nu-mi mai umbra cu mița 'n sac, că te-î pomeni c'o ştearsă la ureche, de-î zice: ce fu asta, Doamne? Mai bine spune, citu-î lucru cu cinste, de aveți bogății, şi unde le-ați dosit?

Puiul cel de zmeu, dacă văzu că Aliman nu prujăşte, îi spuse că au bani să-î măsoare cu banița şi-un cal cu douăzeci şi patru de aripă care încunjoară lumea într'un ceas.

Cînd auzi Aliman Făt-Frumos de una ca aceasta, îi zbură şi acestuia

capul, apoi intră înăuntru. Și era acolo toată bogăția de pe lume: juvaieruri, arme încărcate cu aur, bănet să-l măsoară cu banița și tot felul de scumpeturi. După aceea cercetă toate încăperile acelea, și erau măiestrit împodobite.

El luă dintr'un scrin o brățară care i se păru mai frumoasă, s'o dăruiească porumbiței lui, de asemenea calul cel cu douăzeci și patru de aripi, înscui pește tot locul și plecă în spre casă.

Cînd auzi socru-său și de isprava asta, părea că întinerește, nu altceva.

Acuma, măi fraților, toate bune, numai soră-sa cea dușmancă îi păzia pala, că ea nu se putea hodini de traiul lor cel fericit, și mai ales de dînsul, că-l vedea în viață. Și i-a să vedeți ce-i veni în gînd scorpiei, ca să-l curețe de pe pămînt și să-și mulțamească sufletul cel veninos.

Cînd se întorcea Aliman Voinicul de la vînătoare, obosit cum era, avea în obicei să se lase așa pe spate, de-a curmezișul pe-un pătîșor, cu capul răzimat de perna de părete.

Chioara, care-î știa obiceiul, puse doi colți de fier vrăjiți de-ai lui tată-său, ca să se potrivească unul în ceafă și altul în șale.

Cum sosi voinicul nostru, până să se gătească de pus în masă, până una alta, răzima armele într'un colț, și se lăsă pe pat. El sta acolo, și toți ceilalți își cântau de treburile lor.

Cînd fu să-l scoale la masă, nevasta se duse să-l poștească. Îl chemă pe nume, îl strigă, îl mai scutură, dar el era mort ca toți morții din pricina colților vrăjiți.

Cîni începură să hămăiască și să urle, că ei, cum erau năzdrăvani, simțiseră că stăpînul lor era în primejdie.

Aliman Voinicul stătea nemișcat, cu fața galbenă ca lipanul de ceară. Nevasta, sărmana, cînd băgă de seamă că soțul ei a murit, mai mult rîdea și umbla de colo până colo fără nici-un rost, că își pierduse capul, iar rîsul ei era grozăvit, că-ți străpungea inima ca și săgeata. Că, tocmai cînd să zică și ea «Doamne ajută!», să fie încercată așa de dureros.

Dacă văzură că totul s'a sfîrșit, luară mortul de-l scaldară, pe urmă îl gătiră frumos cu haine nouă, și în buzunarul de la piept strecurară cîteva părăluțe, ca să aibă mortul cu ce plăti vămile pe ceia lume.

Și l-au fost așezat în odaia cea mare, pe-o masă înaltă așternută cu lăicere și împodobită cu flori; — îl așezară cu capul spre răsărit și cu picioarele spre ușă, pe unde avea să apuce calea cea veșnică.

Iar pe față și peste tot trupul întinseră o pînză suptire și ușoară, ca o pînză de paiangen, iar acea pînză era de borangic galben, vrîstată cu dungă și floricele albe.

Cînd au aprins toiagul de pe pieptul lui, unde începu, mări, a suna toate clopotele din cetate și din întreaga împărăție, jalnic și dureros; și de asemenea a dat veste în țară împăratul cel bătrîn de s'au adunat toate bocitoarele mai vestite, ca să-l bocească pe tînărul împărat.

Toate le rinduiră în sfîrșit ca la o înmormîntare împărătească. În vremea

asta, cîinii urlău a pustiū de vuia pămîntul și se frămîntău năzuind spre ușă, cît decît să scape în casă. Sora împăratului însă nu-și găsia altă treabă decît să-i storonească c'o corciovă și să nu li dea răgaz a trece pragul. Știa ea puterea năzdrăvană a cățelușilor, și se temea că, de-î scăpa cumva în casă, asta era osînda ei.

Toate bocitoarele îl bociău, dar cum îl bociă soția lui cu părul des pletit pe spinare și-l ruga să n'o părăsească, cum de se îndură să plece singur și n'o iea și pe dînsa, te rupea la inimă și-ți acoperia ochii, să nu mai vezi atîta durere.

Iar la căpătiul mortului ardeau două făclii de ceară în două sfeșnice înalte de argint și-i cetiaū stîlpii, Vlădici și alte fețe prea cinstite în veșminte aurite. Tot poporul vărsa lacrimi și se tînguia, că așa stăpînitor nu li dăduse Dumnezeu pînă atuncî.

Iar la priveghiū veniră crai și domnițe și toată boierimea din împărăție, ca să păzească pe împăratul lor cel frumos și drept, să-i ție de urît, că de-acum nu l-or mai vedea.

A treia zi se potrivise într'o serbătoare, așa că pe la toacă puseră racla pe năsălie, iar patru Voevozi o ridicară pe umeri și se îndreptară spre biserică; da' înaintea lor mergeau doi feciori c'un prapur și-o icoană de aur și alții cu capetele.

Cînd s'a fost purces mortul, zece fluietari, gătiți în haine albe, ziceau doine tînguioase și de jale, că pînă și ostașilor îmbătrîniți în războaie și cruzimi li curgeau șiroaie lacrimile pe obraz ca la niște copii.

Iar cîinii lătrau și băteau fără încetare, dînd năbusna printre oameni. Se uita norodul și-și făcea cruce, că nu mai văzuse așa întîmplare de cînd îi lăsase Maica Domnului; da' soră-sa nu mai slăbia din gură, doar nu s'a băga de seamă: că așa-s cîinii lui frăține-său, li știe ea năravul de-acasă, și mai cuminte ar fi să se zorească în spre groapă, zicea ea, că acuși asîntește soarele și n'om vedea să-l dăm în pămînt. Însă norocul omului e în mina Domnului și Dumnezeu întăiu cîntărește și pe urmă împărțește, că pe semne pe chioara o păștea un păcat, că nu se mulțămise unde i-a dăruit viața în două rînduri.

După ce-i cetiră prohodul în sfînta biserică, îl scoaseră afară și se gătiaū să-l pogoare în lăcașul cel de veci, cînd un preot bătrîn ca și vremea, cu barba albă ca zăpada, își ridică sprîncenele de pe ochi cu toiagul, și grăi cu glas bisericesc cătră norod: «Oamenî bunî, eū multe am văzut în viața mea, da' așa ceva nu mi s'a întîmplat; că omul moare de bătrîn și tot nu le învață pe toate. Creștinul acesta a crezut în cîni ca în sfînta cruce, și trebuie să fie vre-un fapt la mijloc, de năzuiesc așa la dînsul. Poate îi este scris ca la moartea lui să-l mînînce cîni, și atuncî noi, ori-unde l-om îngropa, ei tot îl dezgroapă și-l mînîncă. Mai bine să li slobozim calea spre dînsul, să vedem și noi cu ochii ce are să se întimple!»

Cînd sfîrși preotul de vorbit, tot poporul se dădu într'o parte, uitîndu-se nedumerit, ce li-i în gînd cînilor să facă.

Iar cîinii săriră fără preget pe năsălie, unul dădu pînza de pe dînsul înlăturî, apoi se rînduiră: unul la cap, altul la mijloc și cel mai mic la picioare, și-l luară pe Aliman Voinicul cu botul la răsucit pe dedesupt puțin cite puțin, de-l întoarseră cu fața în jos. Și se gudurau cîinii, iar din ochi li curgeau lacrimi, ca și omului; așa minune dumnezeiască!

După aceia, Greul Pămîntului rupse haina și cămașa, scormoni cu botul la spinare, și puseră doi cîni gura pe colți, de-î smînciră afară, iar pe colți cîinii îi făcură în miș și fărîmi de bucățele, cît nu se alese nici praful dintr'înșii.

Cum îi scoaseră cîinii colții cei fermecați, Aliman Voinicul începu a se foi în sicriu și se sculă încetîșor în capul oaselor, ca dintr'un somn de moarte după cum și era, grăind cu glasul stîns:

— Uf! că tare din greu adormisem; parcă m'aș fi culcat pentru vecie!

— Te odihniai tu cu adevărat somnul cel veșnic, dacă nu eram noi, că noi tot bine ți-am priit și te-am sfătuit cu durere, ca pe un stăpîn scump, numai tu n'ai luat în seamă cuvîntul nostru, că așa e cînd Dumnezeu vrea să piardă pe om, îi iea mințile! ziseră cîinii.

Cînd se dezmetici bine, el văzu întâiu pe nevasta lui, că îi era în suflet vîrită; de-î simția răsufierea și de bucurie aici plîngea, aici ridea și întreba lumea dacă a înviat sau îi tot adormit, că ea numai pe simțirea sa nu punea temei. Și la toți oamenii li păru bine de întîmplarea aceasta, că, Doamne ferește, jelești pe un om cum se cade care se pierde în floarea tineretii, dar mi-te un împărat bun de pus la rană?

Acum veni rîndul soră-sei să-și ispășească păcatele cele multe și grele. Aliman Voinicul dădu de știre la toți cine este ea și de unde-î, și o muștră în tot felul în auzul tutului, că el nu s'a îndurat să-î scurteze zilele, ci i-a fost milă și a dăruit-o cu viață; pe urmă a luat-o pe lîngă dînsul, că s'a găsi în casa lui o bucățică de mămăligă și pentru dînsa. Iar, despre greșala ei, li spuse că nu-î întăia oară, că o mai iertase de două ori de soiul cel dușmănos, partea cea zmeiască.

El dădu poruncă: să aducă două iepe sirepe, sterpe de cite nouă ani, și să sune în tîmpine și surle, să se strîngă tot poporul să steie față, că împăratul mărită pe soră-sa cu moartea. Îi sosise și ei ceasul, se vede, că ce vrei? Merg răutățile până la o vreme, dar tot se înfundă ele odată! Și-o legară cu sunii de cînepă de cozile iepelor, mai legară și un sac cu nucă, iar apoi făcură vînt iepelor în cele pustiuri.

Iepele fugiau ca un crivăț turbat, de li scăpărau copitele, că săria pămîntul în naltul cerului pe urma lor; și, unde cădea cite o nucă, se despărția și din sora cea neadevărată a Împăratului cite o bucățică, iar unde rămase sacul, îi căzu și capul, de se isprăvi odată cu dînsa năcazurile și nădufurile tînarului împărat, iar el rămase curat și luminat după cum l-a lăsat Maica Domnului din cer.

Astfel, după atîția ani de zbucium și încercări primejdioase, veni vremea cea senină pentru viața lui; veni tot așa de frumoasă și dulce ca primă-

vara ce ni sosește după o lungă așteptare ; primăvara cea împodobită cu flori și dorită ca un juvaier neprețuit, ce desfată sufletul omului... Dar iă stați! Că eu las cale slobodă cugetelor mele și am uitat a vă povesti cum de-a cuprins Aliman Voinicul cele douăsprezece mori zmeiești ce se vedeau spre soare-răsare. Da' adecă, măi fraților, tot eu trebuie să v'o înșir și pe asta?!

Ci iă inchipuiți-vă și d-voastră, c'un voinic de felul lui, ce-i a da pinteți calului, a sări cîteva dealuri și văi și ape, ba și locuri mai depărtate și a face dintr'un gînd o faptă? Iaca așa a pus stăpînire și pe mori, ca unul ce era croit din născare să stăpînească, și de aceia nu se afla treabă la care să nu izbîndească, iar lumea să nu i să supuie.

După ce se descotorosi de chioara, împărăți el în pace și mulțămire, fără gînduri de răstrijte, și, așa cînd îi era lumea mai dragă, unde nu-i dăruî Dumnezeu un pruncușor cu părul în cîrlionțe de aur ca și cîrceii de viță și cu o steluță în frunte, că împăratul nu mai știa pe ce lume calcă de bucurie, așa de drag ce-i era copilașul.

Iar maică-sa cea dulce îl culca și-l trezia numaî în cîntări, și nu suferia, — de pierzare, — pe nimeni să-i atingă măcar un firicel de păr. Unde era copilașul maică-sei cel frumos, și se da în vînt pentru dînsul, că, de-aridica minuța pentru jucării, ca orișice copil, ea tresăria lucru mare și alerga fără preget să vadă: nu i s'a întîmplat ceva odorului?

Se temea de toate nimicurile, — mă rog, mamă nu-i!

Creștea băiatul și era drăgălaș ca mumă-sa și chipos ca taică-său, că te minună de dînsul, așa dolofcan de băiat ce se făcuse. Iar bunicul, bătrînul, se rotia toată ziua împrejurul lui ca un curcan, și-i făcea nenerele, jucării, căruț și arc de vînătoare, și sfătuiau împreună amîndoi, — un copil și-un unchiaș!

Și iaca așa își omorau ei vremea; iar, dacă nu care cumva vremea i-a fi dovedit pe dînșii, apoi cu bună credință că viețuiesc și pînă astăzi.

VIRGIL CARAIVAN

UN IDEAL

Un ideal de țî-a zimbîit
Nu-l aibi mereu în minte;
E un străin ce l-ai iubit —
Și-a pribegit.

Același gînd, același dor
Îl poartă înaintea;
Să nu te plîngi, și dormi ușor, —
E-un călător.

De-un ideal, de vrei să-ți legi
Viața ta, cuminte
Să chibzuiești să țî-l alegi, —
Să-l înțelegi.

MOLDOVA

Din codri mari pornit e'n vale vîntul
 Să spuie satelor întregi cuvîntul,
 Că'n munți 'nnalți ce se'nfrățesc cu nori
 Din ce în ce mai rar rămîn păstorii;
 Că scumpa noastră Doiņă, sfîntul cîntec,
 Al tuturor durerilor descîntec,
 Sortită e în plină primăvară
 În vechii noștri munți înnalți să moară.

Și spune vîntul, tuturoara spune,
 Să știe toți că vremurile bune,
 Încep să fie astăzi îngropate
 În freamătul de frunze 'nstrăinate....
 Izvoarele nu duc acum în vale
 Iubire, doruri multe, basme, jale,
 Ci plînsul munților bătrîni și falnici,
 Ingenunchiași străinilor năvalnici....

Și vîntul care părăsi brădetul,
 Șoptindu-și veștile, trecu Siretul
 Să spuie cîmpului ud de rouă
 Îndurerarea vremurilor nouă.
 Și 'n calea lui, pe rodnica cîmpie,
 Pe verdea și răstrămășeasca glie,
 L-a 'ntîmpinat doar plînsuri nesfirșite
 Și geamătul noroadelor trudite.

Erau acei ce 'n vremea 'nseninată
 Aū fost în casa lor stăpîni odată
 Și-aveau pămînt destul să 'nfigă plugul,
 Și ei erau stăpîni pe tot bielșugul:
 Erau apostolii cinstiți ai muncii,
 Alături de neveste și toți pruncii,
 Norodul stăpînit de jale-amară
 Pribeag și rob în însăși a țară.

Durerea lor n'o poate spune slova,
 Dar rupt acuma este în Moldova
 Și sfărîmat de-apururi legămîntul.
 Ce ne'nfrăția pe viața cu pămîntul.
 Al sfintei cruci noi nu mai facem semnul
 Și nu mai arde 'n candelă undelemnul,
 Și nu mai vin cucernicîi la deni,
 Că-s moarte vremile de milosteni.

Și'n drumul lui de Craiū pribeag prin țară
 Cules-a numai răstriștea amară
 Ce-și plămădește 'n inimă începutul;
 Și plin de jale vîntul trece Prutul.
 Ah! dac'ar merge în spre zări albastre
 Să ducă plînsetul Moldovei noastre,
 Și jalea oamenilor blînzi și teferi
 S'o duc 'n lumea mîndră de luceferi!..

Ajuns acolo, Vîntul poate spune
 Că toate, toate vremurile bune,
 Cu bogăția și cu toată slava,
 Sînt moarte 'n țintirimul din Suceava.
 Și că, de-atunci, o groaznică schimbare
 Ucis-a zilele de sărbătoare,
 Și peste fețe pline de mîndrire
 Căzut-ă necurmata oflire.

Ar spune vîntul zărilor albastre
 Că sfărîmarea visurilor noastre
 Lăsatu-ni-a în suflete pustiul
 Și dorul, ca să ni umplem sicriul;
 Că noi, la vetre unde arde focul,
 În vremea iernii, blestemăm norocul,
 Ce conăcia în țară altă dată,
 Cînd nu era Moldova 'nstrăinată.

CRONICĂ

I. Cărți.

Ce putem spune de noua lucrare a d-lui Gh. M. Ionescu, *Istoria Mitropoliei Ungrovlahiei (1359—709)*? D. Ionescu nu știe cum se lucrează în istorie.

Trebuie o însemnată pregătire pentru cercetarea și expunerea trecutului, și toată bunăvoința și chiar sirguința d-sale nu-i pot sluji la nimic. Un autodidact trebuie să fie prea inteligent pentru a-și putea afla drumul. Atacurile împotriva d-lui N. Dobrescu sînt lipsite de dreptate și de cuviință. D. Ionescu e doritor de catedră universitară și vede în d-rul de la Viena un concurent pe care nu știe să-l prețuiască și să-l respecte.

* D. G. Țițeica, profesor la Universitatea din București, publică una din conferințele sale la «Societatea Femeilor Romine». Supt titlul: «Rolul matematicelor în știința modernă», d. Țițeica arată foarte pe înțeles și foarte interesant rolul cel mare al frunțașilor științii sale și încheie cu o expunere limpede a legii de transformare a energiei lumilor. Pe alocurea, ca în scrierile tuturor oamenilor distinși, un avînt puternic înalță frasa și dă cetitorului pagini în adevăr frumoase. Cărticica e întâia publicăție a revistei de popularizare științifică «Natura».

* În broșura sa *Damaschin episcopul și dascălul*, d. D. Lăpădatu lămu-rește, pentru întâia oară în chip deplin, rostul de traducător al cărților de slujbă bisericească pe care l-a îndeplinit harnicul episcop de Rîmnic de la începutul secolului al XVIII-lea.

* Prîmim într-o elegantă broșură «Vorbirea» ținută la sfințirea Mitropoliei sibiene de I. P. S. S. I. Mețianu.

* Avem înaintea broșura «În timpul jubileului», cu sub-titul «Evrei-Romîni și Romîni-Evrei» și iscălită cu pseudonimul I. Troenescu. Partea d'întăi, cuprinzînd analiza infiltrației iudaice, e bună; foarte rea e partea a doua, care batjocurește pe Ardelenii așezați în țară. Un singur om are astfel de sentimente, profesorul Aug. Scriban din Buzău. El a scris cartea?

* La Universitatea din Cluj s'a premiat lucrarea tînarului Cornel Sinjoan despre «Istoria istoriografiei romine moderne, 1875—1906». Se va tipări în românește?

* Tesa de teologie a d-lui C. Dimian, «Împrejurările în care a luat început literatura bisericească în limba romînă», arată intenții bune, dar și complecta lipsă de îndreptare în care a fost lăsat să lucreze.

Și totuși am fi dorit să putem scrie alte rînduri despre lucrarea acestui Ardelean venit să învețe la noi carte bisericească.

* Ni se trimite cartea «Mergi Issuse (*sic*)» de d. Alexandru A. Rusenescu. D. Rusenescu, un tînar, a cetit și d-lui pe *Quo vadis* și anumite romane istorice franceze, cu subiecte din vremuri vechi, scoase la iveală după strălucitoarea biruință a capodoperei lui Sienkewicz. D-sa pare să fi făcut și studii; în sfîrșit, scrie curent. Astfel i s'a ivit în chip firesc gîndul de a alcătui încă un roman despre timpurile d'întăi ale creștinismului. Lipsește însă din această încercare și puterea și noutatea și, mai ales, simplitatea, care i-ar putea face farmecul.

* În cărticica sa «Învățămîntul secundar în Vilcea», profesorul Eliodor Constantinescu dezvălește încă o stare de lucruri intolerabilă din România noastră jubilară. Gimnasiul din Rîmnicul-Vilcei zace într-o casă de pomană, lingă grajdul Episcopiei; el n'are legături cu viața locală, și aceasta tinjește în amorțeala deplină a sufletului.

D. Constantinescu amintește apropierea Ardealului, cu care Rîmnicul e unit acum și printr'o cale ferată, și cere o îndreptare. E bună ideia d-sale de a se alipi la gimnasiu și un număr de clase în care să se predea cunoștinți practice potrivite pentru felul de bogăție special al județului.

* Dacă nu sînt multe lucruri nouă, sînt multe lucruri bune în conferința franceză «Chestia agrară» pe care a ținut-o la Paris d. Tache Anagnostiade și care iese acum în broșură, la București.

II. Reviste.

* Nrul. 6 din anul al II-lea al «Revistei noastre» cuprinde un portret al d-nei Adina Olănescu, împreună cu o notiță despre rolul pe care l-a avut această nobilă femeie în răspîndirea interesului pentru literatura noastră în mijlocul clasei din care face parte. Foarte măiestrită e traducerea d-nei Farago din Ibsen. Sîntem cu totul de părerea d-lui I. Gorun în ceia ce privește ultimul volum al d-lui V. Pop. Aș dori și eu ca sfatul ce se dă d-lui Pop să nu-l supere, ci să-l îndemne pe o cale bine cunoscută d-sale, și în care poate da și alte lucruri frumoase.

* În «Bunul prieten» (Tîrgu-Jiuului), nr. 8, un bun articol, neiscălit, despre Ibsen, și traducerea în proză curgătoare a uneia din poeziile lui de tineretă.

III. Ziare.

* În *Tribuna* (Arad), nr. 105, o notiță despre crucea pe care a înălțat-o în preajma Vienei, la 1683, Șerban-Vodă Cantacuzino. Pe locul unde a fost crucea, furată în 1785, se află acum o capelă, «Capela moldovenească», care a fost reparată și la 1890.

* În «Gazeta Bucovinei», tînărul Liviu Marian, fiul membrului Academiei Romîne, are bunătatea de a ne intitula «clică» și de a semnala mîrșăviile ce s'au scris împotriva mea în dugheana evreiască de literatură romînă a «Curentului nou» din Galați. Fără comentarii.

* Note despre Creangă în Nr. 12 al *Vocii Tutovei* (Birlad).

IV. Stirî.

* La Sibiiu, d. Tordășanu a schițat înaintea *sodalilor romîni* (meșterilor), strînsi de el în societate, viața «Asociației pentru sprijinirea învățăcelilor și sodalilor romîni din Brașov», creată la 1869, de astăzi foarte bătrînul protopop B. Baiulescu, care a și fost cel d'întîiu președinte al ei. Marele filantrop basarabean Stroiescu i-a dat aproape 45.000 de coroane. Astăzi budgetul «Asociației» e de 11.000 de coroane. D. Tordășianu a arătat și d-sa dorința întemeierii unei școli de meseriași pentru Romîni. Nu s'ar putea face, de *Transilvania* sau de Ligă, astfel de burse la școlile din România?

Conferențiarul a făgăduit asemenea conferințe și despre meșterii romîni din alte părți ardelen.

* S'a ridicat la Paris o statuie dramaturgului Alexandru Dumas fiul. Odată, el era stăpînul scenei franceze prin dramele sale burghese care serviau la discuția problemelor morale și sociale ale societății din timpul său, fără a li da însă soluții prea îndrăznețe. Pentru partea ei de simțire adevărată, care nu se întilnește în celelalte, a rămas până astăzi a marelui public de pretutindenî vestita «Damă cu Cameli», a cărei *tesă* este înnoirea sufletească prin iubire a unei femei căzute.

N. IORGA.